

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2026-13-27L
Rīgā

03.03.2026.

Nr. 6-6/10

Salaspils novada pašvaldībai
dome@salaspils.lv

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai
pasts@varam.gov.lv

Par dzeramā ūdensapgādes sistēmu un labu pārvaldību

Tiesībsarga birojā izskatīts personas iesniegums par Salaspils novada pašvaldības iespējamu ilgstošu bezdarbību dzeramā ūdensapgādes sistēmas sakārtošanai Jaunsauriešu ciematā. Izvērtējot iesnieguma izskatīšanas gaitā saņemto informāciju, tika ierosināta pārbaudes lieta.

Jaunsauriešu ciemata iedzīvotāji jau ilgstoši (vismaz no 2002.gada) lieto ūdeni no urbuma (akas), kas juridiski nevienam nepieder. Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta "BIOR" testēšanas rezultāti rāda būtisku neatbilstību vairākos rādītājos, līdz ar ko ilgstoša ūdens lietošana ikdienā (uzturā, sadzīvē) var radīt reālu apdraudējumu iedzīvotāju, tostarp bērnu un senioru, veselībai.

Faktiskie un juridiskie apstākļi

[1] Pašvaldības sniegtais skaidrojums un urbuma (akas) juridiskais statuss

[1.1] Pašvaldības ieskatā urbums, kas atrodas uz Salaspils novada pašvaldībai piederošas zemes Mazā Zeltiņu ielā 2, Jaunsaurieši, Salaspils pagastā, Salaspils novadā (iepriekš – "Zeltiņu iela 11", Salaspils pagasts, Salaspils novads) ir bezīpašnieka manta, kas piekritīga valstij. Pašvaldība neesot tiesīga iejaukties dzīvojamās mājas pārvaldīšanas darbībās, piemēram, kārtot ūdens ieguves urbuma piederības jautājumus, veikt tam kādus remontdarbus ūdens kvalitātes uzlabošanai vai veikt kādus citus darbus, lai dzīvojamai mājai Cepļa ielā 5, Jaunsauriešos, Salaspils pagastā,

Salaspils novadā un pārējām šajā teritorijā esošām dzīvojamām mājām tiktu nodrošināts ūdens tieši no minētā urbuma, jo šāds pienākums primāri gulstas uz pašiem dzīvokļu īpašniekiem (īpašnieku kopībām), tas ietilpst mājas pārvaldīšanas darbībās.

[1.2] Vienlaikus pārbaudes lietā esošā informācija liecina, ka Salaspils novada dome 16.11.2020. nosūtīja vēstuli Nr. ADM/1-18.1/20/2591 Finanšu ministrijai, Valsts ieņēmumu dienestam un VAS Valsts nekustamie īpašumi. Vēstulē pašvaldība skaidroja, ka: "Dome informācijas iegūšanai par urbuma piederību vērsās valsts SIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" un 25.09.2020. saņēma atbildi Nr. 4-6/1721 ar tai pievienoto Ūdens ieguves urbuma pasi (reģ. LVĢMC datu bāzes "Urbumi" Nr. 8416). No saņemtiem dokumentiem (Atskaite par izurbtās akas izbūvi – arhīva lieta Nr. 7362) ir redzams, ka urbums izbūvēts Sauriešu būvmateriālu kombināta Stopiņu ciemata ūdensapgādei (pie vecas ģipša fabrikas). Saskaņā ar Lursoft datu bāzē pieejamo informāciju AS "Sauriešu būvmateriāli" ir likvidēti 06.05.2002. Dome lūdza LR Uzņēmumu reģistram izsniegt Uzņēmumu reģistra arhīvā esošos dokumentus par AS "Sauriešu būvmateriāli" likvidācijas procesā atsavināto ūdens ieguves urbumu un ar to saistītajiem komunikāciju tīkliem un šīs mantas ieguvējiem (06.10.2020. vēstule Nr. ADM/1-18.1/20/2099), un tika saņemta atbilde (07.10.2020. Nr. 7-3-100097), ka AS "Sauriešu būvmateriāli", reģ. Nr. 40003004413, lietā nav dokumentu, kuros būtu informācija par ūdens ieguves urbuma īpašniekiem pēc likvidācijas procesa. Izvērtējot visus (..) esošos dokumentus kopumā, nākas secināt, ka ūdens ņemšanas urbums, kas LVĢMC reģistrēts ar Nr. 8416, ir bezīpašnieka manta. Kā noteic Civillikuma 930. panta Piezīme, nekustamas bezīpašnieka lietas piekrīt valstij, un ūdens ņemšanas urbums ir nekustama lieta." ¹

Izvērtējot Salaspils novada domes nosūtīto vēstuli, atbildīgās iestādes sniedza pašvaldībai skaidrojumu.

[1.3] VAS Valsts nekustamie īpašumi (turpmāk - VNĪ) 03.12.2020. vēstulē Nr.2/9-2/11053 skaidroja, ka no domes vēstules nav redzams un VNĪ rīcībā nav pierādījumu, vai un uz kāda pamata AS "Sauriešu būvmateriāli" būtu ieguvusi īpašuma tiesības uz Urbumu un reģistrējusi to zemesgrāmatā, Valsts zemes dienestā, vai pašvaldībā. Likuma "Par atjaunota Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta ceturtajā daļā noteikts: "Ēkas (būves), kuras Zemesgrāmatu nodaļā, Valsts zemes

¹ Šeit jāatzīmē, ka Civillikuma 930.panta piezīmes otrais teikums paredz, ka: "Likumā noteiktos gadījumos nekustamas bezīpašnieka lietas piekrīt pašvaldībai".

dienestā vai pašvaldībā nav reģistrētas kā patstāvīgi īpašuma objekti, uzskatāmas par zemes īpašnieka īpašumu atbilstoši Civillikuma 968.pantam. Citas personas īpašuma tiesības uz šādām ēkām (būvēm) var iegūt, ja tiesa apmierinājusi šo personu prasību atzīt īpašuma tiesības uz attiecīgajiem objektiem.” Tādējādi, pie apstākļiem, kad Salaspils novada domes īpašuma tiesības uz Urbumu faktiski pastāv uz likuma pamata, VNĪ nav pamata veikt darbības, lai atzītu Urbumu par bezīpašnieka lietu.

Ņemot vērā minēto, VNĪ uzskata, ka Salaspils novada domei būtu jāapsver jautājums par Urbuma uzņemšanu pašvaldības bilanci un reģistrāciju zemesgrāmatā uz tās vārda, pamatojoties uz Zemesgrāmatu nodaļas, Valsts zemes dienesta un pašvaldības izziņām par to, ka Urbums nav reģistrēts, kā patstāvīgs īpašuma objekts, vai vēršanos tiesā ar attiecīgu pieteikumu, lai atzītu tai īpašuma tiesības uz Urbumu kā zemes īpašnieci.

[1.4] Savukārt Finanšu ministrija 16.12.2020. vēstulē 10.1-1/7/6722 par uz Salaspils pašvaldības zemes esoša ūdens urbuma atzīšanu par valstij piekrītošo bezīpašnieka mantu skaidroja, ka nevienā normatīvajā aktā nedz Finanšu ministrijai, nedz arī Valsts ieņēmumu dienestam nav paredzēta funkcija celt tiesā prasības par īpašumu atzīšanu par bezīpašnieka mantu, vēl vairāk – nevienā normatīvajā aktā arī nav paredzēts pienākums pārņemt uz pašvaldību zemes esošus infrastruktūras objektus – akas ūdens ņemšanai. Pašvaldībai arīdzan tika skaidrots, ka Valsts ieņēmumu dienests nodrošina rīcību ar valstij piekritīgu mantu, t.sk., ar nekustamajiem īpašumiem pēc tam, kad tas ir saņēmis dokumentu, kas apliecina mantas piekritību valstij. Arī likuma “Par Valsts ieņēmumu dienestu” 8. panta 3. punkts paredz pienākumu Valsts ieņēmumu dienestam uzskaitīt mantu, kas jau ir atzīta par valstij piekrītošu, nevis veikt darbības, lai noskaidrotu mantas īpašniekus.

[1.5] Visbeidzot Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) 16.12.2020. sniedza pašvaldībai atbildes vēstuli Nr. 5-5/2495, kurā norādīja, ka VID šobrīd nevar nodrošināt rīcību ar ūdens ieguves urbumu, jo nav saņemts atbildīgās iestādes lēmums, ka ūdens ieguves urbums ir atzīts par bezīpašnieka mantu, kas piekrīt valstij. Papildus tam VID arī skaidroja, ka Salaspils novada dome, kas ir ieinteresēta konstatēt faktu, ka ūdens ieguves urbums ir bezīpašnieka manta un tādējādi ir valstij piekritīgs, to var darīt, vēršoties speciālajā tiesāšanās kārtībā tiesā un lūdzot konstatēt attiecīgo juridisko faktu. Tikai tad, kad tiesa konstatēs faktu, ka ūdens ieguves urbums ir bezīpašnieka manta un ir piekritīgs valstij, VID nodrošinās atbilstošu rīcību ar to.

[2] Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas skaidrojums

[2.1] Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – VARAM) skaidroja, ka Pašvaldību likuma 4. panta otrā daļa noteic, ka pašvaldība autonomās funkcijas pilda atbilstoši ārējiem normatīvajiem aktiem un noslēgtajiem publisko tiesību līgumiem. Pašvaldības kompetence organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības pakalpojumus attiecas uz centralizēto ūdensapgādi. Saskaņā ar Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 1. panta 3. punktu centralizētā ūdensapgādes sistēma ir ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja īpašumā, valdījumā vai turējumā esošs ārējo ūdensvada tīklu un būvju kopums, kas nodrošina ūdens ieguvī, sagatavošanu un piegādi ūdenssaimniecības pakalpojumu lietotājiem.

Papildus minētajam Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6. panta 11. daļa noteic, lai nodrošinātu dzeramā ūdens pieejamību visiem iedzīvotājiem un popularizētu pa centralizēto ūdensapgādes sistēmu piegādātā dzeramā ūdens lietošanu, vietējā pašvaldība:

- 1) apzina, vai pašvaldības teritorijā ir iedzīvotāji, it īpaši no sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju grupām, kuriem nav brīvi pieejams dzeramais ūdens vai tā pieejamība ir ierobežota, kā arī pieejamības trūkuma vai ierobežojumu iemeslus;
- 2) ja atbilstoši šīs daļas 1. punktam tiek konstatētas attiecīgas iedzīvotāju grupas, — izvērtē, kā šīm iedzīvotāju grupām iespējams uzlabot dzeramā ūdens pieejamību ar pašvaldības jau īstenotajiem pasākumiem (piemēram, ierīkotiem brīvkrāniem vai publiskām vietām, kurās ir nodrošināta brīva pieeja pa centralizēto ūdensapgādes sistēmu piegādātam dzeramajam ūdenim), un, ja nepieciešams, veic atbilstošus papildu pasākumus dzeramā ūdens pieejamības nodrošināšanai vai uzlabošanai;
- 3) informē iedzīvotājus vai publiskās vietās nodrošina informāciju par iespējām saņemt ūdenssaimniecības pakalpojumus, par pašvaldības teritorijā ierīkotiem brīvkrāniem un to izmantošanas kārtību, kā arī par pasākumiem, kurus pašvaldība veikusi atbilstoši šīs daļas 2. punktam.

[2.2] Ņemot vērā iepriekš minēto, VARAM, pirmšķietami, nekonstatējot tiesisku pamatu viedoklim, ka Salaspils novada pašvaldībai ir pienākums nodrošināt ūdeni noteiktā kvalitātē no ūdens ieguves urbuma, kas atrodas uz Salaspils novada pašvaldībai piederošas zemes Mazā Zeltiņu ielā 2, Jaunsaurieši, Salaspils pagasts, Salaspils novads. Vienlaikus tā akcentē, ja, personas ieskatā,

pašvaldība nepilda tai nodoto autonomu funkciju vai pilda to tik sliktā kvalitātē, ka faktiski to nevar atzīt par izpildītu, personai, kuras tiesības vai tiesiskās intereses šī pašvaldības bezdarbība skar, ir pieteikuma tiesības² un tiesa atbilstoši personas pieteikumam administratīvā procesa kārtībā veic kontroli pār pašvaldības autonomās funkcijas izpildi.

[3] Tieslietu ministrijas skaidrojums

[3.1] Tieslietu ministrija uz aicinājumu sniegt viedokli par ūdens ieguves urbuma (akas) piederību, tā sakārtošanu un iespējamām risinājumiem, norādīja, ka ūdens ieguves urbuma piederības jautājums ir vērtējams atšķirīgi atkarībā no tā, vai konkrētais ūdens ieguves urbums kā inženierbūve civiltiesiskā izpratnē uzskatāms par patstāvīgu īpašuma objektu.

Ja secināms, ka ūdens ieguves urbums ir bijis patstāvīgs īpašuma objekts (būve) un piederējis likvidētajai juridiskajai personai AS "Sauriešu būvmateriāli", attiecībā uz tā piederību piemērojams Civillikuma regulējums par bezmantinieka mantu. Proti, saskaņā ar Civillikuma 417. pantu manta, kas paliek pēc juridiskas personas izbeigšanās (izņemot peļņas sabiedrības), ir pielīdzināma bezmantinieka mantai un piekrīt valstij, ja likums, dibināšanas akts vai statūti nenosaka citādi. Atbilstoši Civillikuma 416. pantam bezmantinieka manta piekrīt valstij, bet likumā noteiktajos gadījumos - pašvaldībai. Piemēram, saskaņā ar likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 14. panta piekto daļu ēkas (būves), kas ir bezmantinieku manta vai bezīpašnieka lieta, piekrīt pašvaldībai, ja ēkas (būves) ir patstāvīgs īpašuma objekts un ēkas (būves) uzceltas uz zemes, kas piekrīt vai pieder pašvaldībai. Līdz ar to, ja būve ir patstāvīgs īpašuma objekts, tā šobrīd kā bezmantinieka manta piekrīt valstij vai likumā noteiktajos gadījumos pašvaldībai.

[3.2] Savukārt gadījumā, ja ūdens ieguves urbums nav bijis uzskatāms par patstāvīgu īpašuma objektu un līdz ar to nav piederējis juridiskajai personai, pirmšķietami, piemērojams Civillikuma regulējums par būves piederību zemei. Proti, saskaņā ar Civillikuma 968. pantu uz zemes uzcelta un cieši ar to savienota būve atzīstama par zemes sastāvdaļu. Līdz ar to būve, iespējams, jau šobrīd uz likuma pamata ietilpst vienota īpašuma sastāvā un pieder zemes īpašniekam.

² Administratīvo lietu departamenta 2024. gada 19. marta rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKA-499/2024.

[4] Ekonomikas ministrijas skaidrojums

[4.1] Lūdzot Ekonomikas ministrijas viedokli esošajā situācijā, saņemts skaidrojums, ka atbilstoši Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumam dzīvojamās mājas pārvaldīšanas nodrošināšana ir dzīvojamās mājas īpašnieka pienākums. Dzīvojamās mājas pārvaldīšana ietver obligāti veicamās pārvaldīšanas darbības un citas pārvaldīšanas darbības. Atbilstoši Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 6.panta otrās daļas "b" apakšpunktam, obligāti veicamās pārvaldīšanas darbības ir, cita starpā, ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu nodrošināšana, slēdzot attiecīgu līgumu ar pakalpojuma sniedzēju. Skaidrojot minētās tiesību normas saturu, Augstākās tiesas Senāts ir atzinis, ka **"dzīvojamās mājas pārvaldītājam jāveic visas nepieciešamās darbības, lai vienotos ar pakalpojumu sniedzēju par iepriekš minētā līguma noslēgšanu, tostarp dzīvokļu īpašumu mājā jāorganizē dzīvokļu īpašnieku kopības lēmuma pieņemšana par līguma noslēgšanu, jāsaazinās ar pakalpojumu sniedzēju un jāapspriež ar to līguma noteikumi."**³ Turklāt "no iepriekš norādītajām pārvaldīšanas darbībām (līguma noslēgšanas un ar to saistītajiem organizatoriskajiem pasākumiem) **jānošķir dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamo pakalpojumu (izskatāmajā lietā – ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumu) sniegšana, kas nav atzīstama par dzīvojamās mājas pārvaldīšanas darbību [..]."**⁴ Ministrija vērs uzmanību, ka pēc būtības regulējums attiecībā uz līgumu par ūdensapgādes pakalpojumu slēgšanu Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likumā ietverts, lai nodrošinātu mehānismu dzīvokļu īpašnieku individuālo interešu (saņemt pakalpojumu) īstenošanai,⁵ nevis lai uzliktu dzīvokļu īpašniekiem publiski tiesisku pienākumu šo pakalpojumu dzīvojamā mājā nodrošināt.

[5] Tiesībsardzes vērtējums un rekomendācijas

Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 25. panta pirmo un trešo daļu pārbaudes lietu Nr. 2026-13-27L pabeidzu ar atzinumu un šādām rekomendācijām.

[5.1] Saskaņā ar Civillikuma vispārējo principu (*superficies solo cedit*) – tas, kas cieši savienots ar zemi, pieder zemes īpašniekam, ja vien nav noteikts citādi. Atbilstoši Būvniecības likumam būve ir būvdarbu rezultātā radusies ar zemi vai gultni saistīta ķermeniska lieta (ēka vai inženierbūve), kurai ir nosakāms būves lietošanas veids. Ūdens ieguves urbumi un grodu akas ir inženierbūves.

³ Augstākās tiesas Senāta 2021.gada 22.aprīļa spriedums lietā Nr.SK-5/2021.

⁴ Turpat.

⁵ kuru vienota īstenošana ir visu kopības biedru interesēs.

Inženierbūve ir būve, kura neatbilst kādai no šā panta otrajā daļā⁶ noteiktajām ēkas pazīmēm un kurai inženierbūves lietošanas veids ir nosakāms atbilstoši normatīvajiem aktiem par būvju klasifikāciju. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.500 "Vispārīgie būvnoteikumi" ūdens ieguves akas, tāpat kā ūdens ieguves urbumi, ir pirmās grupas inženierbūves. Tātad ūdens urbums (aka) ir atzīstams par būvi.

[5.2] Nav šaubu, ka dzīvojamās mājas pārvaldīšana ir dzīvokļu īpašnieku pienākums, taču, lai to varētu realizēt, pašvaldībai ir jānodrošina Pašvaldību likumā ietvertās pašvaldības autonomās funkcijas izpilde, t.i., organizēt iedzīvotājiem ūdenssaimniecības, siltumapgādes un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus neatkarīgi no tā, kā īpašumā atrodas dzīvojamais fonds. Minētā tiesību norma tiešā tekstā nenoteic, kādā veidā šī funkcija būtu īstenojama, bet tā ir vērsta uz to, ka vietējai pašvaldībai ir jāgādā, lai tās teritorijā iedzīvotāji būtu nodrošināti ar ūdensapgādi.

Kā atzinis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments, pienākums organizēt komunālos pakalpojumus nozīmē, ka pašvaldībai ir jānodrošina iedzīvotājiem iespēja saņemt attiecīgos komunālos pakalpojumus. Tas, vai pašvaldība minētos pakalpojumus sniedz pati vai deleģē to sniegšanu privātpersonai, ir pašvaldības izvēle.⁷ Proti, **pašvaldībai ir pienākums radīt iespēju, kuras ietvaros iedzīvotājiem var nodrošināt attiecīgo pakalpojumu saņemšanu.**

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.panta pirmajā daļā noteikts, ka vietējā pašvaldība organizē ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanu savā administratīvajā teritorijā.

Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma mērķis ir veicināt kvalitatīvu un vides prasībām atbilstošu ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamību, lai nodrošinātu pakalpojumu lietotājus ar nepārtrauktiem un drošiem pakalpojumiem, līdzsvarojot vides aizsardzības, dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas un sabiedrības ekonomiskās intereses. Augstākā tiesa ir norādījusi, ka "Pašvaldības pastāvēšanas jēga ir vienoti, pašvaldības līmenī, veikt tos uzdevumus, kurus iedzīvotāji nevar īstenot kopīgi. Proti, privātpersonu finanšu resursi un pieejamie tiesiskie instrumenti, darbojoties individuāli, var ne tikai būt nepietiekami kopīgu mērķu sasniegšanai, bet arī apdraudēt citus mērķus, kuru labad ir nepieciešama un nereti stingri regulēta rīcība kādā jomā, piemēram, vides aizsardzība, personu drošība. Ūdenssaimniecības pakalpojumu jomā pašvaldība ir

⁶ Būvniecības likuma 11. pants. Būvju iedalījums un ārtelpas labiekārtojuma elements.

⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009.gada 16.februāra spriedumu lietā Nr.SKA-16/2009. Minētajā spriedumā runa ir par siltumapgādes pakalpojumiem, taču atziņa ir izdarīta attiecībā uz komunālo pakalpojumu piegādi vispār, līdz ar to tā attiecināma arī uz konkrēto situāciju.

atbildīga ne tikai par normatīvo aktu izstrādi, kas ļautu iedzīvotājiem organizēties un īstenot ūdenssaimniecības sistēmu, bet arī par tās reālu funkcionēšanu.”⁸

[5.3] Kā redzams no pašas Salaspils novada domes iniciētas sarakstes, atbilstošās institūcijas jau 2020.gadā skaidroja kārtību ūdens urbuma (akas) tiesiskā statusa sakārtošanā, taču tā vietā pašvaldība ilgstoši ir norobežojusies no attiecīgu darbību veikšanas un ciemata iedzīvotāji joprojām saņem dzeramo ūdeni, kas neatbilst droša dzeramā ūdens prasībām, radot riskus to veselībai. Lai arī Salaspils novada pašvaldība vienam no minētā ciemata mājas dzīvokļu īpašniekiem jautājumos par dzeramā ūdens piegādi, nosūtīja pašvaldības kapitālsabiedrības aprēķināto provizorisko tāmi par to, kādi finansiāli līdzekļi nepieciešami dzeramā ūdens urbuma sakārtošanai, konkrētajā situācijā ir svarīga dzīvojamās mājas pārvaldītāja (dzīvojamās mājas īpašnieks vai pārvaldnieks) sadarbība ar pašvaldību, ņemot vērā gan Pašvaldību likumā noteikto kompetenci ūdenssaimniecības pakalpojuma organizēšanā pašvaldībā kopumā, gan ņemot vērā, ka konkrētā zemesgabala, kur atrodas urbums, īpašnieks ir pašvaldība, un viens no situācijas risinājumiem būtu esošā urbuma sakārtošana, nodrošinot dzeramā ūdens atbilstību normatīvajiem aktiem.

[5.4] Pretēji pašvaldības skaidrotajam, ka nav pamata prasīt no pašvaldības tādu pasākumu vai finanšu ieguldījumu veikšanu, kuru izpildi likums primāri prasa no cita tiesību subjekta, t.i., šajā gadījumā no dzīvojamo māju dzīvokļu īpašniekiem, jāņem vērā, ka dzīvokļu īpašnieki primāri nav tie, kam ir jāsakārto ūdensapgādes sistēma, jo tas neietilpst dzīvojamās mājas pārvaldīšanas darbībās. Savukārt pašvaldības arguments, ka “tas vien, ka ūdenssaimniecības pakalpojumu organizēšana saskaņā ar Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 1.punktu ir viena no pašvaldības autonomajām funkcijām un pašvaldības zemes vienībā atrodas nenoskaidrotas piederības ūdens urbums, kuru uz pašvaldībai nezināma tiesiska pamata lieto apkārtņē esošo dzīvojamo māju dzīvokļu īpašnieki, nenozīmē, ka pašvaldībai tāpēc jākļūst par ūdensapgādes nodrošinātāju šīm mājām jeb par ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma izpratnē”, neiztur kritiku. Situācijā, kad esošā urbuma izmantošana var radīt reālu apdraudējumu iedzīvotāju, tostarp bērnu un senioru veselībai, un ūdeni no šī urbuma lietot nav droši, pēc būtības rodas situācija, kad Jaunsauriešu ciemata iedzīvotāji paliek bez drošas ūdensapgādes. Turklāt šādā situācijā nav skaidra pašvaldības rīcība un norobežošanās no iedzīvotāju interesēm.

⁸ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018. gada 20.jūnija spriedums Nr. SKA 170/2018 lietā Nr. A420349813.

Vēršu uzmanību, ka saskaņā ar ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām Vispārējo komentāru Nr.4, tiesību uz mājokli minimālo standartu veido septiņi pamatelementi. Viens no tiem ir attiecināms uz pakalpojumu, materiālu un infrastruktūras pieejamību. Tas nozīmē ilgtspējīgu piekļuvi dabas un koplietošanas resursiem, t.sk., drošam dzeramajam ūdenim.⁹

Visu atbildību pārnest tikai uz ciemata iedzīvotājiem, atstājot tos bez droša dzeramā ūdens, nav ne samērīgi, ne atbilstoši labas pārvaldības principam. Labas pārvaldības princips nozīmē, ka valsts kalpo iedzīvotājiem un valsts un pašvaldības iestādēm savas funkcijas jāpilda efektīvi un lietderīgi, proti, tā, lai tās sasniegtu vajadzīgo rezultātu iedarbīgi un labā kvalitātē. Tāpat valsts pārvaldei savā darbībā pastāvīgi jāpārbauda un jāuzlabo sabiedrībai sniegto pakalpojumu kvalitāte, tā darbojas sabiedrības interesēs un tās pienākums ir informēt sabiedrību par savu darbību. Tas attiecas it īpaši uz to sabiedrības daļu un tām privātpersonām, kuru tiesības vai tiesiskās intereses īstenotā vai plānotā darbība skar vai var skart. Ņemot vērā pārbaudes lietā pieejamo informāciju, secinu, ka **pašvaldība savas autonomās funkcijas izpildē nav ievērojusi labu pārvaldību.**

Pusēm ir jāmeklē savstarpēji pieņemams risinājums - vai tā būtu iespēja pieslēgties centralizētajai ūdens apgādes sistēmai vai atbalsta programmu izmantošana esošās ūdensapgādes sistēmas sakārtošanā vai kāds cits samērīgs risinājums. Vienlaikus ir jāņem vērā, ka ir nepieciešams sakārtot esošā ūdens urbuma (akas), kas atrodas uz pašvaldībai piederošas zemes, piederības jautājumu. Civiltiesiskās apgrozības drošības un tiesiskās noteiktības principa nodrošināšanai ir būtiski skaidri noteikt, kas ir attiecīgā objekta īpašnieks. Skaidra īpašuma piederība ir priekšnoteikums gan atbildības noteikšanai, gan pienākumu izpildei. Īpašuma tiesības ietver ne vien tiesības valdīt, lietot un rīkoties ar lietu, bet arī pienākumu to uzturēt tādā stāvoklī, lai tas neradītu kaitējumu vai apdraudējumu citiem tiesību subjektiem. Tādējādi urbuma (akas) īpašnieka noteikšana ir būtiska arī no sabiedrības drošības un risku pārvaldības viedokļa.

Ņemot vērā visu iepriekš minēto, aicinu Salaspils novada pašvaldību līdz šā gada 23. martam sniegt skaidrojumu par iespējamiem risinājumiem, lai Jaunsauriešu ciemata iedzīvotāji nepaliktu bez drošas ūdensapgādes.

Papildus tam saskatu, ka **Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijai** ir iespēja nevis pašvaldības autonomās funkcijas pienācīgas izpildes kvalitātes izvērtēšanas iespēju pārnest uz

⁹ [UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No.4 The right to adequate housing \(art.11 \(1\) of the Covenant\)](#)

iedzīvotājiem, bet gan pašai **aktīvāk iesaistīties pašvaldības darbības kontrolē**, proti, ne tikai atsaucoties uz Pašvaldības likuma 64. pantu, bet arī piemērojot Pašvaldības likuma 68. pantā paredzētās tiesības, gadījumos, kad pašvaldība rīkojas neatbilstoši ārējiem normatīvajiem aktiem. **Rosinu ministriju šo likumdevēja doto pilnvarojumu aktīvāk izmantot un līdz šā gada 23. martam sniegt informāciju par pieņemtajiem lēmumiem un veiktajām darbībām.**

Tiesībsardze

Karina Palkova